

В. С. Русінова]. – Полтава : Головне управління статистики у Полтавській області. – 2009. – 274 с.

7. Статистичний щорічник Полтавської області за 2008 рік / [за ред. Т. Л. Бугайченко]. – Полтава : Головне управління статистики у Полтавській області, 2009. – 424 с.

8. Шкурін Г. Т. Мотивація аграрної праці: стан і перспективи розвитку / Г. Т. Шкурін, В. А. Юдіна // Економіка АПК. – 2005. – № 9. – С. 139 – 144.

Надійшла 14.03.2010

УДК 336:65.012

І. Г. СОКИРИНСЬКА, І. Г. АБЕРНІХІНА

Національна металургійна академія України, м. Дніпропетровськ

О. С. НАУМОВ

Дніпропетровський регіональний інститут державного управління

Національної академії державного управління при Президентіві України

СИСТЕМА ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ЯК ОСНОВА ДЛЯ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Розглянуті і узагальнені підходи до формування та налагодження системи інформаційного забезпечення фінансового менеджменту з метою створення інформаційної бази для оцінки фінансового потенціалу підприємства.

Approaches to the formation and establishment of an information guaranteeing system of financial management are reviewed and summarized to create an information base for estimation the enterprise financial capacity.

Ключові слова: фінанси, система показників, фінансовий менеджмент, критерії оцінки фінансового потенціалу.

Постановка проблеми, завдання в загальному вигляді, її актуальність і зв'язок з важливими науковими або практичними завданнями. За умов ринкових відносин найважливішими факторами, що забезпечують підвищення виробництва і забезпечують економічний розвиток підприємства, є, з одного боку, швидка реалізація у виробництві новітніх досягнень науково-технічного прогресу і на цій основі підвищення конкурентоздатності продукції; з іншого боку, постійне удосконалення системи управління підприємством, що забезпечує оптимальне використання матеріальних, виробничих і трудових ресурсів.

Необхідною умовою досягнення встановлених підприємством цілей є максимально повне використання його існуючих потенційних можливостей. Якщо розглядати підприємство як об'єкт управління, необхідно, в першу чергу, знати, якими можливостями підприємство володіє зараз, і які можливості воно буде мати в перспективі, щоб забезпечити свій статус на ринку. Ці можливості в економічній науці прийнято називати потенціалом. Отже, успішна діяльність підприємства визначається наявним потенціалом підприємства та ефективністю його використання.

В свою чергу, ефективність кожної управлінської системи значною мірою залежить від її інформаційного забезпечення. В умовах ринкової економіки відома формула «час – гроші» доповнюється аналогічною формулою: «інформація – гроші». Стосовно фінансового менеджменту вона набуває прямого значення, оскільки від якості інформації, що використовується при ухваленні управлінських рішень в значній мірі залежать обсяг витрат фінансових ресурсів, рівень прибутку, ринкова вартість підприємства, альтернативність вибору інвестиційних проектів і фінансових інструментів інвестування та інші показники, що формують темпи економічного розвитку підприємства [6]. Чим більший розмір капіталу використовується підприємством, чим більш диверсифікована його господарська діяльність, тим вище стає роль якісної інформації, необхідної для ухвалення фінансових рішень, спрямованих на підвищення ефективності фінансової діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких почато вирішення даної проблеми і на які спираються автори. Проблеми інформаційного забезпечення прийняття рішень за напрямками діяльності підприємства та оцінки фінансового потенціалу досліджують як зарубіжні, так і вітчизняні науковці. Серед них Бикова В. [1], Власенко І. [2], Ларікова Т. [3], Матейко С. [4], Суходоев Д. [5], Шляга О. [6], Янковский К. [7].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячена дана стаття. Аналіз наукових публікацій свідчить про відсутність системного підходу щодо формування на підприємствах інформації, необхідної для оцінки його фінансового потенціалу.

Метою статті є дослідження джерел для формування необхідного обсягу інформації, на основі якої фінансовими менеджерами може бути здійснена оцінка фінансового потенціалу підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Фінансові менеджери підприємств в процесі своєї діяльності здійснюють оцінку величини активів підприємства і джерел їх фінансування; величини і складу ресурсів, необхідних для забезпечення поточної діяльності і розширеного відтворення; системи контролю за станом і ефективністю використання фінансових ресурсів і управління розривами між притоками і відтоками грошових коштів.

Для цього вони використовують внутрішню і зовнішню інформацію. До внутрішніх джерел інформації відносять дані бухгалтерського обліку і звітності; податкового обліку і звітності; управлінського обліку і звітності; операційних і фінансових бюджетів і звітів про їх виконання; оперативного фінансового обліку і звітності (платіжний баланс і звіт про його використання, журнали розрахунків з постачальниками і покупцями та ін.); статистичної звітності; норм і нормативів, що розроблені на підприємстві (норма витрати і запасу сировини і матеріалів, нормативи оборотних коштів та ін.).

Дані інформаційні джерела розглядаються за ряд періодів – місяць, квартал, рік. На основі отриманих даних будують динамічні ряди фінансових показників (коефіцієнтів) і роблять висновки про фінансову стійкість, платоспроможність, ділову активність і інвестиційну привабливість підприємства для кредиторів, інвесторів і інших контрагентів.

Зовнішня фінансова інформація включає відомості державних фінансових органів – положення, накази, огляди та ін; дані з фондових і валютних бірж про торги фінансовими інструментами і валютою; огляди про макроекономічну ситуацію в країні; договори (контракти), укладені з постачальниками матеріальних ресурсів і споживачами продукції даного підприємства; функціональні пакети прикладних програм, що використовуються для побудови системи фінансового і інвестиційного управління.

Використання всієї внутрішньої і зовнішньої інформації, що надходить, дозволяє створити на підприємстві комплексну систему інформаційного забезпечення фінансового менеджменту. Система інформаційного забезпечення фінансового менеджменту є процесом безперервного цілеспрямованого підбору відповідних інформаційних показників, необхідних для здійснення аналізу, планування і підготовки ефективних оперативних управлінських рішень за всіма аспектами фінансової діяльності підприємства [4]. Дана система орієнтована на ухвалення короткострокових і довгострокових управлінських рішень і на формування власної системи фінансового контролю.

Окрім вище зазначеного, до сфери компетенції фінансових менеджерів входить проведення аналізу і ухвалення рішень стосовно обсягів необхідних фінансових ресурсів, їх структури; ризику, що пов'язаний з обраним джерелом фінансування; складу і структури основних засобів підприємства і доцільності інвестиційних вкладень в них; необхідності і доцільності фінансових інвестицій (як короткострокових, так і довгострокових); інвестицій в інтелектуальний капітал (системи постійної підготовки і навчання кадрів); оптимальної величини робочого капіталу (чисті мобільні кошти).

Отже, для ефективного управління фінансовою і господарською діяльністю підприємства необхідне створення системи гнучкої, достовірної і оперативної економічної інформації. Тому для більшості сучасних підприємств дуже гостро стоїть питання налагодження системи інформаційного забезпечення фінансового менеджменту.

Система інформаційного забезпечення фінансового менеджменту покликана забезпечувати необхідною інформацією не тільки управлінський персонал і власників самого підприємства, але і задовольняти інтереси широкого кола зовнішніх користувачів. Ця система для виконання своїх функцій використовує певний набір інструментів. До таких інструментів в науковій літературі прийнято відносити фінансову звітність, фінансові показники, розраховані на її основі, фінансове планування.

Ефективне функціонування підприємств в сучасних умовах потребує пошуку шляхів, які дозволять найбільш повно використовувати його внутрішні потенційні можливості, і, насамперед фінансові. Вітчизняними і зарубіжними дослідниками для оцінювання таких можливостей підприємства використовується поняття «фінансовий потенціал» [1]. Останнім часом потенціал підприємства в різних його аспектах став об'єктом численних досліджень, однак на сьогодні серед фахівців відсутня єдність думок щодо змісту поняття «фінансовий потенціал», його сутності і складових, а також співвідношення з іншими категоріями [1]. Аналіз наукової літератури в області фінансового менеджменту не дає вичерпного поняття фінансового потенціалу. На думку одних авторів, фінансовий потенціал підприємства – це відносини, що виникають на підприємстві з приводу досягнення максимально можливого фінансового результату за умови 1) наявності власного капіталу, достатнього для виконання умов ліквідності і фінансової стійкості; 2) можливості залучення капіталу в обсягах, необхідних для реалізації ефективних інвестиційних проектів; 3) рентабельності вкладеного капіталу; 4) наявності ефективної системи управління фінансами, що забезпечує прозорість поточного і майбутнього фінансового стану [1, 2].

Інші науковці вважають, що фінансовий потенціал – це сукупність фінансових ресурсів, що беруть участь у виробничо-господарській діяльності і який характеризується можливістю їх залучення для фінансування майбутньої діяльності та певних стратегічних напрямів розвитку підприємства [5].

На думку авторів статті, вміння підприємства максимально використовувати власний фінансовий потенціал значною мірою зумовлює його конкурентоспроможність, оскільки, насамперед, фінансовий потенціал формує основу для виробництва певного обсягу і асортименту продукції. А в системі інформаційного забезпечення фінансового менеджменту може бути сформований необхідний обсяг інформації, на основі якої фінансовими менеджерами буде здійснюватись оцінка фінансового потенціалу підприємства.

За результатами дослідження наукової літератури авторами узагальнено критерії, за якими можна оцінити фінансовий потенціал (рис. 1).

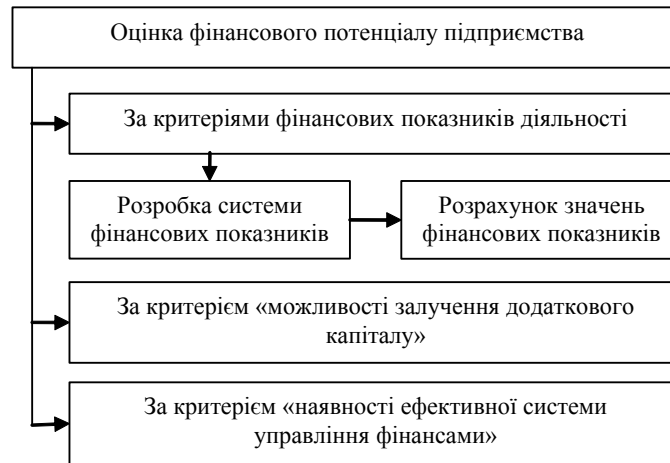

Рис. 1. Критерії оцінки фінансового потенціалу

Оцінка фінансового потенціалу за фінансовими показниками базується на проведенні експрес-аналізу основних показників, що характеризують ліквідність, платоспроможність і фінансову стійкість підприємства. Даний вид оцінки включає два етапи.

Оцінка фінансового потенціалу за критерієм «можливості залучення додаткового капіталу» викликана тим, що можливість забезпечення реалізації найбільш ефективних форм вкладення капіталу, спрямованих на розширення загального економічного потенціалу підприємства, залежить від інвестиційної привабливості підприємства, що є системою економічних відносин між суб'єктами господарювання з приводу ефективного розвитку бізнесу і підтримки конкурентоспроможності за рахунок внутрішніх і зовнішніх інвестиційних джерел. Отже, рівень фінансового потенціалу за цим критерієм також визначатиметься ступенем привабливості підприємства для потенційного інвестора.

Оцінка фінансового потенціалу за критерієм «наявності ефективної системи управління фінансами» проводиться виходячи з того, що під ефективною системою управління фінансами авторами розуміється технологія складання скоординованого по всіх підрозділах або функціях плану роботи підприємства, що базується на комплексному аналізі прогнозів змін зовнішніх і внутрішніх параметрів і отриманих за допомогою розрахунків економічних і фінансових індикаторів діяльності підприємства, а також механізми оперативного управління, які забезпечують вирішення проблем, що виникають, а також досягнення поставлених цілей (обсягів виробництва, рівня прибутку, розмірів інвестицій) з мінімальними відхиленнями (не більше 20 %).

Даний вид оцінки проводиться експертним шляхом і припускає віднесення підприємства до того або іншого рівня фінансового потенціалу за наступними принципами: високий рівень фінансового потенціалу – наявність на підприємстві системи бюджетного планування; середній рівень фінансового потенціалу – наявність на підприємстві системи планових звітів; низький рівень фінансового потенціалу – наявність на підприємстві системи планування коефіцієнтним методом.

Визначивши та сформувавши критерії оцінки фінансового потенціалу, можна сформулювати принципи, яким має задовольняти інформаційне забезпечення фінансового менеджменту з метою оцінки фінансового потенціалу підприємства:

- принцип достовірності і вірогідності інформації, який дає змогу забезпечити результати, найбільш наближені до реальних. Наявність некоректної і непорівнянної інформації знижує якість оцінки і цінність отриманих результатів;

- принцип достатності інформації означає, що використовується тільки відома інформація з необхідною точністю для моделювання стратегії розвитку підприємства залежно від наявного фінансового потенціалу;

- принцип гнучкого реагування означає, що кожне підприємство в ринкових умовах господарювання має швидко реагувати на зміни ринкових можливостей і небезпеку, що виникає. Залежно від напрямку змін, які відбуваються, конкретно взяте підприємство має оперативно перебудовувати свою фінансову стратегію, обираючи саме ті варіанти розвитку, які відповідають новій ситуації на ринку і наявному потенціалу. Гнучкість реагування на зміну зовнішніх і внутрішніх умов господарювання (особливо зовнішніх) є однією з головних умов ефективного функціонування підприємства в ринковій економіці.

Висновки. Таким чином, проведені дослідження дозволяють зробити висновок, що налагоджена система інформаційного забезпечення фінансового менеджменту підприємства дозволить системно підійти до формування необхідного обсягу інформації, необхідної для оцінки фінансового потенціалу, що дозволить виявити і більш повно використовувати внутрішні потенційні можливості підприємства. Побудова такої

системи інформаційного забезпечення, спираючись на чітко визначені критерії, дає можливість отримати несуперечливу, вичерпну та якісну інформацію для створення на підприємстві системи підтримки прийняття управлінських рішень для вибору оптимальної стратегії розвитку підприємства на підставі його наявного фінансового потенціалу.

Література

1. Бикова В. Г. Фінансово-економічний потенціал підприємств загальнодержавного значення – оцінка і управління / В.Г. Бикова, Ю.М. Ряснянський // Фінанси України. – 2005. – № 6. – С. 56-61.
2. Власенко И. А. Финансовый потенциал предприятия в решении задач экономического роста : дис. ... канд. эконом. наук : 08.00.10 – Финансы, денежное обращение и кредит. – М., 2006. – 167 с.
3. Ларікова Т. Управлінський облік як підсистема бухгалтерського обліку / Т. Ларікова // Соціально-економічні проблеми регіонального розвитку : зб. наук. пр. / [редкол.: К. Ф. Ковальчук та ін.]. – Дніпропетровськ : Вид-во ІМА-прес, 2008. – 440 с.
4. Матейко С. В. Фінансова звітність як інформаційна база аналізу фінансових ресурсів та шляхи її вдосконалення / С. В. Матейко, І. В. Рудченко // Держава та регіони. – 2006. – № 3. – С. 196-199.
5. Суходоев Д. В. Финансовый потенциал организации / Д. В. Суходоев, П. В. Малахов. – Н. Новгород : Изд-во В ВГАГС, 2005. – 235 с.
6. Шляга О. В. Аналіз компонентів процесу інформаційного забезпечення в контексті формування системи менеджменту організацій в Україні / О. В. Шляга // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Проблеми економіки і управління. – 2007. – № 579. – С. 627-632.
7. Янковский К. П. Управленческий учет : [монографія] / К. П. Янковский, И. Ф. Мухарь. – Спб. : Питер, 2001. – 128 с.

Надійшла 14.03.2010

УДК 658: 330. 341. 1: 001. 895: 303. 094. 5

З. В. БАННИКОВА

Гомельский государственный университет имени Франциска Скорины

ОСНОВНЫЕ ПАРАМЕТРЫ ОЦЕНКИ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЯ

Условия новой экономики требуют от предприятий Республики Беларусь постоянного проведения мониторинга и оценки их инновационного развития. В статье рассматриваются параметры оценки инновационной деятельности предприятий Республики Беларусь в составе общей оценки инновационного развития государства. Выделяются качественные и количественные показатели оценки инновационной среды, принятые в зарубежных странах, которые целесообразно внедрить в белорусскую практику. Предлагается новая статистическая форма отчетности условий и результатов инновационной деятельности предприятий.

Conditions of new economy require constant monitoring and evaluation of innovational development of Republic Belarus enterprises. The article studies evaluation parameters of Republic Belarus enterprises innovational activity as a component of state innovational development general evaluation. The article gives both qualitative and quantitative innovational medium evaluation indices, used by foreign countries, which are to be introduced into Belarus practice.

Ключевые слова: инновационное развитие, инновационная деятельность, инновационный уровень, методический инструментальный оценки, количественные и качественные показатели, инновационный рейтинг.

Введение. Ведущие отечественные и зарубежные экономисты связывают перспективы экономического развития страны с эффективностью осуществления этой страной инновационной деятельности. Реальные экономические способности страны и определение ее места на мировой арене оцениваются на основе анализа основных направлений инновационной деятельности государства.

В мировой практике на протяжении последних лет успешно применяются различные методики оценки инновационной деятельности стран, на основе которых в последующем формируется их инновационный рейтинг. К сожалению, Республика Беларусь пока не входит в список стран, инновационный потенциал которых оценивается по основным зарубежным методикам (EIS, ОЭСР и Всемирного экономического форума) [1; 2; 3]. В рейтинге Всемирного Банка она имеет низкие позиции (63 место среди 146 стран в 2008 году) [4] с устойчивой тенденцией к снижению. Эти обстоятельства снижают инвестиционную и инновационную привлекательность страны для потенциальных инвесторов и способствуют созданию отрицательного инновационного имиджа Республики Беларусь за рубежом.

Одним из наиболее важных условий включения страны в международные инновационные рейтинги признается доступ к ее статистическим сведениям в объеме достаточном для исчисления показателей, характеризующих инновационный уровень развития страны, принятых в указанных международных методиках составления рейтингов. В настоящее время статистика инновационной деятельности Республики Беларусь представлена ограниченным количеством показателей, которые не в полном объеме отражают